

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ПЕТРА МОГИЛИ

РОМАНЕНКО ЯНА ДМИТРІВНА

УДК 821.161.2.09

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ В РОМАНІ ТОМА ГОЛЛАНДА «РАБ СВОЄЇ ЖАГИ»

035 – Філологія
035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) – англійська

Автореферат
магістерської роботи на здобуття
ступеня магістра філології

м. Миколаїв -2019

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили м. Миколаїв

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент без вченого звання
КОЛЕСНИК ГАННА ЛЕОНІДІВНА
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Захист відбудеться 28 лютого о 10.00 год. на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили за адресою: 54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Феномен інтертекстуальності став визначним елементом літератури періоду постмодернізму. Дослідженням цього поняття займалися багато дослідників, зокрема Юлія Кристева, Михайло Бахтін, Жерар Женет, Пеєтер Тороп, Наталія Фатєєва та інші. Різні визначення терміна інтертекстуальності та поширення цього явища в сучасній літературі створює принципово нову культуру.

Оскільки дослідження інтертекстуальності набуло своєї популярності в період постмодернізму та стало головним джерелом сюжетів та ідей для послідувачих течій, важливим для вивчення являється феномен інтертекстуальності і в масовій літературі. Завдяки поєднанню елітарної та масової культур, інтертекстуальність втрачає свою інтелектуальну направленість, від так створюються нові романи, які не потребують ґрунтовних знань в літературі для виявлення різноманітних інтертекстуальних зв'язків. З цієї точки зору, цікавим для аналізу постає роман Тома Голланда «Раб своєї жаги», адже автор відкрито цитує прецедентні тексти та посилається на них.

Метою дослідження є дослідження особливостей використання різних елементів інтертекстуальності в романі Тома Голланда «Раб своєї жаги». Реалізація цієї мети передбачає розв'язання наступних завдань:

1. розглянути ступінь дослідженості проблеми інтертекстуальності в сучасній літературі;
2. визначити типологію інтертекстуальних елементів;
3. уточнити функції інтертекстуальності у творі масової культури;
4. розглянути особливості творчого стилю Тома Голланда;
5. визначити природу інтертекстуальних елементів у романі «Раб своєї жаги»

Тома Голланда;

Об'єктом дослідження є інтертекстуальність в романі «Раб своєї жаги» Тома Голланда.

Предметом дослідження роботи є особливості використання інтертекстуальності у творі Тома Голланда.

Новизна роботи полягає у тому, що в ній вперше розглянуто специфіку використання інтертекстуальних елементів в романі Тома Голланда «Раб своєї жаги».

Методи дослідження: текстуальний аналіз, герменевтичний, описовий метод.

Теоретичне значення роботи полягає у можливості виявлення інтертекстуальних зв'язків в романах Тома Холанда.

Практичне значення полягає у використанні результатів дослідження на спецкурсах масової літератури.

Апробація роботи. Робота обговорювалась на засіданні кафедри англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи опубліковано статтю в Молодіжному науковому журналі «Студентські наукові студії», випуск 34 (78), 2019, ст.68-70.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, кожен із яких містить відповідні висновки, загальних висновків, списку використаних джерел (69 позицій). Загальний обсяг тексту – 74 сторінок, обсяг основного тексту – 69 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** кваліфікаційної роботи обґрунтована актуальність теми дослідження, сформульована мета та завдання роботи, зазначено об'єкт, предмет, методологію дослідження, охарактеризовано стан вивченості проблеми, вказано на наукову новизну та практичне значення отриманих результатів та можливість практичного застосування.

У **першому розділі** – «Інтертекстуальність як феномен та проблеми її дослідження в сучасній літературі» – аналізуються результати досліджень феномену інтертекстуальності

в роботах зарубіжних та вітчизняних літературознавців. Джерелам теорії інтертекстуальності присвячені роботи Пеетера Торопа, Михайла Бахтіна та Юрія Тинянова.

У **підрозділі 1.1.** «Теорія інтертекстуальності в сучасному літературознавстві» Висвітлено основні дослідження явища інтертекстуальності. Першою термін інтертекстуальності запропонувала Юлія Кристева для позначення «текстової інтеракції в межах самого тексту». Близькими до концепції Юлії Кристєвої є погляди Ролана Барта. Він зазначає, що «текст є загальним полем анонімних формул» тим самим вказуючи на «смерть автора» і те що текст розчиняється у прихованих та не прихованих цитатах. Михайло Бахтін ви дивгає поняття «чужого слова» що у різних його проявах утворило основу постмодерніської інтертекстуальності. За відсутності чіткого загального визначення інтертекстуальності, Наталія Кузьміна пропонує групувати відомі визначення, для визначення спільних рис:

- будь-який текст, який завжди становить собою «нову тканину, зіткану зі старих цитат» (Ролан Барт);
- декілька творів (чи фрагментів), які утворюють єдиний текстовий (інтертекстовий) простір і засвідчують не випадкову спільність елементів (Наталія Фатєєва);
- текст, що містить цитати (у широкому сенсі). Існує думка, ніби такий тип тексту специфічний для мистецтва постмодернізму (Вадим Руднев);
- текст-джерело («старший», але не в діахронічному, а в еволюційному плані) стосовно «молодшого» тексту;
- підтекст як компонент семантичної структури твору (Сурен Золян).

Аналіз наукових досліджень з цієї теми свідчить, що питання інтертекстуальності є дискусійним. Незважаючи на відсутність згоди літературознавців, щодо термінології явища інтертекстуальності, всі вони визнають наявність цього поняття. Спільним для всіх є розуміння інтертекстуальності як відсилання «чужого слова».

У **підрозділі 1.2** «Типологія інтертекстуальних елементів та зв'язків» розглянуто основні типології розроблені літературознавцями стосовно феномену інтертекстуальності. Вчені виділяють наступні засоби вираження інтертекстуальності: ремінісценція, алюзія, цитата, пародія, центонні тексти, пастиш. Кожен науковець трактує ці поняття по-своєму, проте інколи ці поняття ототожнюються.

Пеетер Тороп, Жерар Женет та Наталія Фатєєва наводять класифікацією інтертекстуальних елементів та характеризують їх функції. Наталія Фатєєва, враховуючи класифікацію Жарара Женета, створе більш деталізовану класифікацію виділяючи власне інтертекстуальність, паратекстуальність, метатекстуальність, гіпертекстуальність, архітекстуальність та інтертекстуальні явища.

У **підрозділі 1.3** «Інтертекстуальність і масова література» увагу зосереджено на прояві інтертекстуальності в масовій літературі та особливостях співвідношення масової та елітарної літератур.

Софія Філоненко в своїй роботі зазначає, що «концепція «масової літератури» нерозривно пов'язана з теоріями «масового суспільства» й «масової культури», покликаними збагнути природу модернізаційних процесів ХХ століття.

Масова література активно розвивається у період літератури постмодернізму та в результаті переймає собі багато прийомів, проте спрощує їх. В масовій літературі гра з читачем навпаки має встановлені норми до яких він вже звик, що робить події в творі очікуваними та створює для читача ілюзію наче він з допомогою свого інтелекту та читацького досвіду може передбачити розвиток твору. Основою масової літератури стає розважальна функція літератури та доступність для мас. Оскільки обмежена кількість людей зможе зрозуміти зашифрований автором сенс твору, межі між елітарною та масовою літературами стираються.

У **другому розділі** «Інтертекстуальні зв'язки в романі Тома Голланда «Раб своєї жаги» визначено основні інтертекстуальні елементи роману та встановлено зв'язки з прецедентними текстами, міфологемами та власними іменами та назвами.

Підрозділ 2.1 «Творчість та особливості стилю Тома Голланда» містить інформацію про основні роботи письменника та причини запозичення мотивів з різних джерел. Розглянуто причини написання першого роману «Вампір: Істинна історія подорожі Джона Гордона, шостого лорда Байрона» та ставлення автора до жанру горору. Також, зазначено, що на творчість Тома Голланда впливає його зацікавленість історією та бажання відтворити культурну специфіку міфу перенісши його з одного в інший період.

У **підрозділі 2.2** «Прецедентні тексти в романі Тома Голланда «Раб своєї жаги» виокремлено твори, які стали основними джерелами сюжетних схем та жанрів. Аналіз зв'язків з прецедентними текстами (історія «Вампір» Джона Полідорі, роман «Дракула» Брема Стокера, «Пригоди Шерлока Холмса» Артура Конана Дойля, «Портрет Доріана Грея» Оскара Уальда) проводиться через призму постмодернізму та його взаємозв'язку з масовою літературою. В романі, на інтертекстуальному рівні, відбувається поєднання не лише різних імен взятих з декількох прецедентних текстів в одному, але і антропоніми (імена авторів цих творів), поет онімів (імен героїв цих творів). Відсилання до таких відомих вікторіанських письменників як Лорд Байрон, Артур Конан Дойль, Оскар Уальд, Джон Вільям Полідорі та Брем Стокер утворює настрій епохи та своєрідне пояснення її устроїв. Відстежується безпосереднє звернення автора до біографії з життя письменників та своєрідне пояснення написання всесвітньо відомих творів. Поєднання в романі образів з відомих творів призводить до запозичення не лише сюжетних ліній, але і жанрів на архітекстуальному рівні.

У **підрозділі 2.3** «Власні назви як засоби створення інтертекстуальних зв'язків в романі «Раб своєї жаги» проаналізовано використання міфологем та топонімів в якості інтертекстуальних елементів для відсилання не лише до літератури вікторіанської доби, але й її історії. У пункті 2.3.1 «Міфологеми в романі «Раб своєї жаги» аналізуються причини звернення до міфу, як джерел символів та смислів художнього твору. Джек Різник постає своєрідним міфом вікторіанської доби та одним з самих відомих та скандальних постатей цього періоду та стає ще одним монстром роману. В роботі проаналізовано звернення автора до образу серійного вбивці, як пояснення версії його появи на вулицях Лондону. Всі події аналізуються як мотиви та причини всіх жорстоких вбивств. Наступна міфологема, що піддається аналізу – індійська богиня Калі. Досліджуються колоніальні мотиви як інструмент для зображення портрету представників вікторіанського суспільства та описання величі імперії на контрасті з колоніями третього світу. Після аналізу відносин між спокусливою богинею та вікторіанськими конкістадорами виділяється створення автором образу зворотної колонізації та зображення руйнування міфу про «тягар» білої людини. Пункт 2.3.2 «Топоніми в романі «Раб своєї жаги» присвячений аналізу вікторіанського Лондону та його районів на рівні з героями твору. Розглядається опис вулиць Лондону та погоди, як основний спосіб створення та відображення настрою героїв. Одночасно порівнюється зображення Лондону в прецедентних текстах, оскільки Лондон є головним складником, що допомагає відобразити дух та настрої доби та вплинути на сюжет роману.

У **висновках** підсумовано основні результати даного дослідження:

1. Для сучасного літературознавства залишається важливим вивчення інтертекстуальних відносин творів масової літератури з класичними текстами, адже разом зі зміною устроїв суспільства змінюються і смаки вимоги читацької аудиторії. Все більш популярними стають твори легкі до прочитання та розуміння читачем. Передбачуваність сюжету та прогнозований фінал спонукає авторів звертатися до загально відомих творів та образів. Роман є прикладом зворотнього зв'язку, коли не лише масова література запозичує прийоми постмодерністської літератури і адаптує їх

під свої потреби, але і постмодерніські прийоми зводяться до масової літератури та стають всім доступні.

2. Метатекстуальність, характеризується створенням конструкцій «текст про текст» за допомогою інтерпретації автором біографії відомиз письменників. Том Голланд використовує загальновідомий та досить популярний образ вампіра для утворення нових уявлень у читачів про авторів, що внесли великий внесок у розвиток вампіра від упира до аристократичного та сексуального літературного героя. Таким чином, автор посилається на лорда Байрона, Джона Полідорі та Брема Стокера, як творців цього образу.
3. Власне інтертекстуальний рівень в романі представлений наявністю прихованих та неприхованих цитат. Читач може побачити зв'язок роману з прецедентними текстами та історичними подіями вразі попереднього прочитання та ознайомлення з ними. Том Голланд дотримується точного онімічного наслідування прецедентних імен, посилаючись, тим самим, на наступні прецедентні тексти: «Історія вампіра» лорда Байрона, «Вампір» Джона Полідорі, «Дракула» Брема Стокера, «Вампір із Сусекса» Артура Конана Дойля, «Портрет Доріана Грея» Оскара Уальда.
4. Ще одним елементом інтертекстуальності в романі постають алюзії, які відсилають читача не лише до літературного контексту, але й допомагають краще осмислити культурно-історичні реалії вікторіанської епохи. Таким чином, Том Голланд створює своєрідне пояснення історії кожного героя зі своєї точки зору створюючи інший погляд на прецедентні тексти. Прикладом поетонімів у тексті роману є імена дівчини з роману Брема Стокера, Люсі, та славетного детектива Шерлока Холмса. Для створення таємничої та жахливої атмосфери Англії вікторіанської доби, автор використовує відомі читачу міфологеми Джека Різника та богині Калі.
5. Рівень паратекстуальності роману, відображається у співвідношенні «епіграф - текст». Том Голланд наводить цитати з прецедентних текстів та їх назви для створення у читача уяви про можливі події, жанр та сюжет твору. Використовуючи цитати з таких творів як «Дракула» та «Вампір із Сусекса» він створює посилання на прецедентні тексти та образи їх головних героїв: аристократичного вампіра та детектива з надможливостями.
6. На архітекстуальному рівні, автор утворює жанровий зв'язок з прецедентними текстами, комбінуючи детектив, фантастику, горор та пригодницький роман. Також, Том Голланд наслідує епістолярний стиль роману «Дракула» Брема Стокера, вносячи свої корективи до композиції твору.
7. Паліпмсестна будова тексту зтягує читача до постмодерної гри оскільки вікторіанська епоха та її культурний інтертекст породжує образ привласнення всього навколо імперіалізмом, таким чином перетворюється на посилання на колоніальну політику вікторіанської Англії та її моральні засади.

АНОТАЦІЯ

Ромененко Я.Д. Інтертекстуальність в романі Тома Голланда «Раб своєї жаги»

Інтертекстуальність відома з найдавніших часів, однак стала об'єктом наукових досліджень лише в період постмодернізму. Вона має термінологію форм і функцій, через які тексти набувають сенсу та посилаються на інші тексти. Інтертекстуальність відкриває нові можливості та перспективи для побудови історії. Робота являє собою систематичне вивчення використання інтертекстуальності у романі Том Голланда «Раб своєї жаги». Окрім того дослідження містить огляд основних теорій інтертекстуальності, що існують на сучасному етапі. Також було проаналізовано головні різновиди інтертекстуальності, які використовуються у літературних творах.

Ключові слова: «Раб своєї жаги» Тома Голланда, масова література, інтертекстуальність, вампір, вікторіанська література.

АННОТАЦІЯ

Романенко Я.Д. Интертекстуальность в романе Тома Голланда «Раб своей жажды»

Интертекстуальность известна с древнейших времен, но стала объектом научных исследований только в период постмодернизма. Она имеет терминологию форм и функций, через которые тексты приобретают смысл и ссылаются на другие тексты. Интертекстуальность открывает новые возможности и перспективы для построения истории. Работа представляет собой систематическое изучение использования интертекстуальности в романе Тома Голланда «Раб своей жажды». Исследование включает обзор основных теорий интертекстуальности, существующих на современном этапе. Также были проанализированы главные разновидности интертекстуальности, которые используются в литературных произведениях.

Ключевые слова: «Раб своей жажды» Тома Голланда, массовая литература, интеллектность, вампир, викторианская литература.

ABSTRACT

Yana Romanenko. Intertextuality in the novel by Tom Holland *Supping with Panthers*

There is a growing interest in intertextuality nowadays. The intertextuality was formed in ancient times but gained its popularity during the postmodern period. It has a terminology of forms and functions through which texts gain meaning and referencing or evocation to other texts. It opens new possibilities and perspectives for constructing a story. This article is systematic study of intertextuality in the novel by Tom Holland *Supping with Panthers*. The study provides an overview of the basic theories of intertextuality existing at the present stage. The main examples of intertextuality used in this novel are also analyzed.

Tom Holland's novel, as mass culture product, is a connection of different styles: detective, horror and fantastic. The author used well-known images connected not only with literature but also with the history. As the result of the research, such images were distinguished: vampire, Jack the Raper, Sherlock Holmes, hindu goddess Kali. Also, the novel has connections with famous authors and their works. Tom Holland uses the allusion to the first mention of the vampire in literature and its author Lord Byron. The plot is based on well-known novels about the vampires and author refers to their characters using names from the novels. For example, the Tom Holland mentions John William Polidori's name, the author of the novel *The Vampyre*.

The next proto-text is *Dracula* written by Abraham "Bram" Stoker, and the girl's name Lucy, who was attacked by the vampire in both novels. Besides, appears the image of prominent detective in literature, Sherlock Holmes. One of the main hero includes the detective who uses deduction but with the passage of events becomes serial killer known before as Jack the Ripper.

As well as the famous detective Sherlock Holmes was placed in the story and introduced the author of the iconic image Arthur Conan Doyle, as his university friend.

All the events mixed up in one story that told in letters from different characters and we can see the story from the different points of view. The epistolary style of storytelling was also taken from the prior texts, the novel *The Vampyre* and developed in the special manner of the author. The novel *Supping with Panthers* referce to the other previous novels, it contains the images and ideas that were used before. The author adapts the images of vampire, Jack the Ripper, goddess Kali and Sherlock Holmes from the established novels, such as Polidori's *The Vampyre*, Stocker's *Dracula*, Arthur Conan Doyle's *Sherlock Holmes*, and common images from the religion and mythology. As a result, there are many different types of interaction of texts, primarily allusions and reminiscences, quotations. Tom Holland rewrites well-known stories in a specific manner. The result of combining the novels of different genres is the fantastic horror novel with the elements of detective stories that gives to the reader the possibility to take influence from other texts and build new meaning through the entertaining process.

Keywords: Supping with Panthers, Tom Holland, mass literature, intertextuality, vampire, Lord Byron, Arthur Conan Doyle, Sherlock Holmes, Jack the Ripper, Victorian literature.

Keywords: Supping with Panthers by Tom Holland, mass literature, intertextuality, vampire, Victorian literature.